

muzejev). Če bi želeli povzeti rubriko poročil, bi nedvomno dobili vtis, da so slovenski muzealci poleg strokovnega in raziskovalnega dela doma nedvomno vpeti v dogajanje v evropskem prostoru.

V rubriki razstave so našle svoje mesto ocene razstav Poslikano pohištvo iz restavratorske delavnice, razstava ptujskega muzeja Zbiram – torej sem, Družina – ideal in resničnost, ki je bila kot spodnje-avstrijska deželna razstava postavljena na gradu Riegersburg, Prgišče zgodovine – nove pridobitve Mestnega muzeja in konzervatorska razstava »Stop the rot«.

V prevodu je objavljen Strokovni vodič Evropskega združenja konzervatorsko – restavratorskih organizacij: Stroka in kodeks etike.

Rubrika Knjige ocenjuje Etnologa 2/1, 2 (LIII), 1992, Vodnik Zgodovinskega arhiva Ljubljana in Tekstilno zbirko Bernheimer.

Utemeljitev Valvasorjevih nagrad in priznanj za leti 1992 in 1993 prinašajo ocene dela tistih posameznikov in ustanov, ki so s svojim delom pomembno prispevali k razvoju muzejev na Slovenskem. Morda bi med njimi omenila Kobariški muzej I. svetovne vojne, ki je svoje prvo priznanje dobil leta 1992 doma s podelitvijo Valvasorjeve nagrade, v letu 1993 pa mu je bilo podeljeno posebno priznanje Sveta Evrope. Število zaključuje Jubilej – Jože Kastelic – ob osemdesetletnici. Dr. Stane Gabrovec predstavi bogato jubilatovo delo, ki je zajemalo tudi štirindvajset muzejskih let z razgledom na slovensko in evropsko zgodovino. Zaključuje ga z misljo, da »ob vsem razkrinkavanju in odkrivanju ostaja v vsakem času, v stvareh in ljudeh, Skrivnost. In vendar jo še naprej iščemo, skušamo se ji še naprej približati z zbiranjem dejstev, z mitom in logosom.«

Misel lahko v celoti prenesemo na naše muzejsko delo. Muzeji predmete – zbirajo, hranijo, raziskujejo, interperirajo in razstavljajo zato, da bi ohranili naš kolektivni spomin. Predmeti so ob tem trdna opora časa, ki se nenehno spreminja, združujejo in razlikujejo, skratka dajejo identiteto, in prav v tem je njihov pomen v preteklosti, sedanosti in prihodnosti. Revija Argo si zato prizadeva s svojo zasnovano objavljati rezultate muzejskega strokovnega in znanstvenega dela, razen tega pa z njimi seznanjati širšo javnost in ji zastavljati vprašanje: kakšen je njen odnos do dediščine?

Jasna Horvat

Zgodovina za vse, leto I/1994, št. 1. Celje : Zgodovinsko društvo Celje. 86 strani.

Zgodovinsko društvo Celje je začelo izdajati novo zgodovinsko revijo, ki pomeni pri nas za širšo javnost, pa tudi za zgodovinarje, precejšnjo novost in poživitev. Prispevki so namreč posvečeni ljudem, njihovem neposrednemu življenju, ki običajno teče mimo nas ali z nami in ki mu kljub morebitni ekscesnosti ali pozornost vzbujajočimi dejanji, prav zaradi vsakdanjosti, oziroma nekakšne utečenosti in samoumevnosti, ne posvečamo posebne in daljše pozornosti. Tovrstno zgodovinopisje, ki ima med razvitejšimi strokami v tujini že dolgo svoje naravno mesto, pri nas pa zgolj razpršene nastavke, je dejansko nekakšna zgodovina nezavednega, ki ne teži zgolj naše radovednosti po opravljenem detajlu, ampak, če se jo zavemo, povsem jasno pokaže težko spremenljive vrednostne in družbene vzorce in od njih odvisne družbene tokove.

V prvem zvezku nove revije *Zgodovina za vse*, v katerem objavlja mlajša generacija zgodovinarjev in jezikoslovec (vsi sami Štajerci, čeprav vsi ne delujoči na Štajerskem), se je uredništvo odločilo za zelo posrečen izbor tem, ki predstavi vse družbene sloje v njihovem specifičnem okolju:

Marko Štuhec se v svoji razpravi *Kranjska suita za zrcalo, vilico, nož, žlico, kavno ročko, čajnik in njuhalni robec* ukvarja s plemstvom. Na podlagi na Kranjskem nastalega bontona iz druge polovice 17. stoletja ter plemiških zapuščinskih inventarjev iz 17. in 18. stoletja nam avtor spregovori o načinu obnašanja pri mizi, o pravilih in prepovedih, o času primerni uporabi jedilnega pribora in posodja, pa uvajanju pitja kave in čaja itd. Na osnovi množice virov nam pisec pričara plemiško okolje na skorajda literaren način.

Aleksander Žizek piše v svoji razpravi »Una dua so bli sraun, ko so babo saklal« o zločinu v občestni gostilni na celjskem področju leta 1839. Sodni spisi, ki so nastali med preiskavo umora, razkrivajo človeški značaj posameznika in relativno zaprte vaške skupnosti, ki znotraj svoje »urejenosti« išče za lastne deviacije krivca zunaj sebe – pri tujih sezonskih delavcih.

Anton Šepetavc piše o stereotipih, ki so prevladovali pri Slovencih, v glavnem v 19. stoletju. V razpravi *Pridiga o prijaznih, gostoljubnih, dobrih Slovencih, ki niso vedno (bili) taki* se srečamo s slovenskim samopoveličevanjem in smešenjem in zasramovanjem drugih, predvsem sosednih narodov in znotraj slovenskega okolja živečih etničnih skupin (Judov, Ciganov). Tako kot praviloma vsak narod, so Slovenci sebi pripisovali najboljše značajске poteze, drugim pa najslabše.

Janez Cvirn se je lotil z razpravo »*Sapralot! To bo pa močan strel*« vprašanja o razširjenosti dvoboja s hladnim in strelnim orožjem na Slovenskem v drugi polovici 19. stoletja. Dvoboj, avtor analizira posamezne primere, je bil, kot običajen način poravnave spora v zvezi s prizadeto častjo, precej razširjen tako med višjimi družbenimi sloji (plemstvom, oficirji, visokimi uradniki, meščani) kot tudi med slovenskimi študenti na Dunaju.

Andrej Studen je napisal razpravo o higienskih razmerah v Ljubljani pred prvo svetovno vojno. V prispevku z naslovom *Smrdelo je kot kuga* se ukvarja z vprašanji stanovanjske kulture v mestu med spodnjim in srednjim slojem prebivalstva ter s pogledi mestne oblasti na mesto in s tem zvezanimi higienskimi ukrepi. Razprava postavi pogoste predstave-stereotipe o »beli Ljubljani« in snažnih sprehalcih v bolj realne okvire; če že niso smrdeli vsi Ljubljanci, je zagotovo smrdela vsa Ljubljana.

Zadnjo razpravo *Problem literarnega zgodovinarstva na Slovenskem* je napisal Igor Grdina. V teoretično zelo razgibanem in v vrednostnih presojah zelo neprizanesljivem prispevku avtor razpravlja o (ne)priposednosti dosedanega zgodovinarstva ter o njegovi povezanosti z literarnim zgodovinarstvom.

Vse razprave v novi reviji *Zgodovina za vse* na široko odpirajo vrata tematskim poljem, ki jih je zgodovinska stroka pri nas, razen redkih izjem, odpravila na rob nepomembnosti, anonimnosti in nezgodovinskosti. Obravnavane teme delajo zgodovino dostopnejšo precej širšemu krogu bralcev, poleg tega pa skozi usode, značajske poteze ljudi in način njihovega življenja-čustvovanja opozarjajo, da ljudje živijo svoj vsakdan, daleč od tistega, ki s svojo slišnostjo prepričuje o političnem diktatu zgodovini. Ljudje, ki sicer vsrkavajo, odklanjajo (ali) in ustrezno prirejajo raven političnega prerivanja sebi in svojemu okolju, imajo vendarle svoj čas, svoj tek življenja, znotraj hierarhično in vsakršno (ne)urejene družbe. Prav ta osebni vsakdanji utrip pa kaže na realnejšo pozicijo človeka v zgodovini. Prispevki, ki so napisani mestoma tudi zelo duhovito, odkrivajo osebno zgodovino – zgodovino posameznika, njegovo ranljivost, krhkost, pa grobost, razvade in navade okolja in sloja, kateremu pripadajo. Hkrati spoznavamo družbeno determiniranost, ki opozarja, da se miselnost posameznika ali določene sloja spreminja v zgodovini počasneje kot politična in tehnološka hotenja.

Po dolgem času lahko beremo zgodbe iz zgodovine, ki niso duhamorne, ki nimajo nikakršnega posebnega nacionalnega in politično brambovskega poslanstva, ampak enostavno priznavajo življenje, pa četudi govore o pravilni uporabi vilice in noža, o ubojih ali smrdljivih stanovanjih. Revije zato ne pripočam zgolj v uživaško branje, ampak tudi v premislek o zgodovini in pogledu nanjo.

Vasko Simoniti

Oto Luthar, *Med kronologijo in fikcijo*. Strategija historičnega mišljenja. Ljubljana : Znanstveno in publicistično središče, 1993. 212 strani.

Da zgodovina ni veda kot so druge, smo že večkrat slišali. Tokrat nas je k temu razmišljanju še enkrat »zintrigiral«*»* Oto Luthar s svojim sintetičnim delom *Med kronologijo in fikcijo*. Hermetičnost naslova nam pomagata razvozlati tako podnaslov, ki govori o *Strategijah historičnega mišljenja*, kot predgovor Rudija Rizmana, ki se je pomudil pri vprašanjih, ki da ostajajo brez odgovora zaradi »nespremljivega samorazumevanja stroke«. Oto Luthar, ki je že prej kazal določena nagnjenja do takih in podobnih tem (npr. disertacija z naslovom *Interpretacija tokov sodobnega zgodovinarstva*, ter uredništvo zbornika *Vsi Tuki-didovi možje*), nas v predgovoru zapeljuje z rdečo nitjo, ki se bo vlekla čez cel traktat. To nit je avtor razpel pri zasledovanju zagovornikov ukinjanja zgodovine kot zgodbe ter pristaži zamisli, da bi to vedo na novo zgradili. V tem smislu se torej Luthar spušča v meandre filozofije zgodovine v prepričanju, da se na marginah zgodovinske znanosti razvija tudi teorija zgodovine.

Študijo je avtor razdelil na več poglavij in podpoglavij, kjer razvija svoj pogled in svoje znanje o zgodovini zgodovinarstva, ki smo ga sicer študenti ljubljanske zgodovine že poslušali v interpretaciji Boga Grafenauerja, na nek nov, drugačen način. Oto Luthar nas torej s tem delom popelje v svet zgodovinarstva 19. in 20. stoletja z maksimo, razložiti nam »kdo je kdo«*»* v evropskem zgodovinarstvu. Knjiga, razdeljena na 5 poglavij, nas zasuje z bogastvom oz. pravo eksplozijo podatkov, teorij, imen avtorjev, ideologij in različnih tez. Čeprav je kompleksno razgrajevanje evropskih tokov zgodovinarstva bistveni del knjige, se nam vseeno zazdi, da je avtor uporabil prva štiri poglavja le kot predigro k petemu z naslovom *Samorefleksija slovenskega zgodovinarstva*. Ne da bi kakorkoli zmanjšali vrednost dolgega pohoda Ota Lutharja čez evropsko zgodovinarstvo od Vicoja do Croceja (nekaj teh strani je res enkratnih, pa od francoske »annalovske«*»* tradicije do nemške »Sozialgeschichte«*»* in navsezadnje do anglosaksonske »Social history«, se nam ob pozornem in ponovnem prebiranju *Samorefleksije*, torej zadnjega poglavja vseeno dozdeva, da je šlo avtorju pri omenjeni knjigi najbrž res za slovenski obračun. Čeprav se ob podrobnem prebiranju čez knjigo oz. čez evropsko filozofsko misel o zgodovini, vseskozi zavedamo pomembnosti avtorjeve teoretske pripravljenosti, ki jo Luthar suvereno obvlada v velikem stilu, nam citat iz predgovora Rudija Rizmana izpričuje, da gre mogoče pri celi knjigi res le za »kritično oceno dosežkov in manjkov slovenskega zgodovinarstva . . . , kar naj bi bil izziv zgodovinski vеди na Slovenskem . . . «*»* Na to misel nas navaja že prvo poglavje, ki je sicer kot vsa ostala bogato opremljeno z opombami, citati in sezname literature. Tu se je avtor med drugim ustavil ob slovenski dilemi: ali dogodkovna zgodovina ali pa teoretični razmislek. V loku razmišljanja, ali je slovenska zgodovina res preveč evropocentrična, je Luthar omenil vrsto slovenskih zgodovinarjev, ki jim še vedno gre za krepitev dogodkovne zgodovine in senca njihove izbire nas spremlja skozi ves tekst.

Brskanje po slovenski historični skrinji je posledično povezano z evropskimi razsežnostmi historiografije. Lutharjeva komparativna študija o umeščenosti našega zgodovinarstva v evropske razsežnosti je to, kar knjigo bogati in nas sili k branju tega teoretičnega dela. Kot oris so tam povzeta že Linhartova stališča, delo obeh Kosov, razmišljanja Gestrina in Zwitterja, ki nas označujejo kot del evropske misli teorije zgodovinarstva. Po teh velikih imenih naj bi bili le še Bogo Grafenauer, Walter Lukan in Janez Šumrada. V potrditev svojih tez je Oto Luthar v tem zadnjem poglavju, ki govori o *Samorefleksiji slovenskega zgodovinarstva*, vzel kot dokazno gradivo nekaj polemik iz preteklih desetletij, ki so se umeščale v kontekst obračunavanja med pravovernimi marksisti in t.z. meščanskimi odkloni. V izredno dramatičnih sekvencah se pred našimi očmi spet vrstí galerija brezkompromisnih mož, kot npr. D. Kermauner, F. Klopčič, B. Ziherl, ki so t.z. ljubljanski zgodovinski šoli očitali marsikaj, marsikdaj na robu znanstvenega in posledično tudi političnega linča. Luthar je v svojem delu v stilu strukturalistov izredno